

1865 Doorgangshuis Groningen

door Marianne Boere, augustus 2014

De Groninger Vereeniging het Doorgangshuis

In de tweede helft van de negentiende eeuw ontstond onder invloed van het Reveil een beweging van sociaal bewogen christenen die vonden dat niet het straffen, maar het redden van gevallen vrouwen voorop moest staan. Een belangrijke figuur in deze beweging was O.G. Heldring.

In 1865 nam Jonkvrouwe Magdalena Wilhelmina de Ranitz het initiatief tot de oprichting van een tehuis voor 'gevallen meisjes'. Zij deed dat samen met de maatschappelijk betrokken theoloog J.J.P. Valeton. Op 19 augustus 1865 huurde mejuffrouw De Ranitz een huis in de Breedegang (nu Tuinstraat 7) in Groningen om daar een weesmeisje en een vrouw, die haar om hulp en raad hadden gevraagd, in onder te brengen. Op 4 november 1881 werd een vereniging opgericht: de Vereeniging Doorgangshuis. De Vereeniging Doorgangshuis had tot doel 'de duurzame verzorging van vrouwelijke minderjarigen en meerderjarigen, zoolang dit mogelijk is ten einde dezen in staat te stellen in haar levensonderhoud te voorzien'.

Het Doorgangshuis werkte samen met Asyl Steenbeek, dat in 1847 werd opgericht door O.G. Heldring. De doelstelling was de 'opbeuring en teregtbrenging van boetvaardige gevallen vrouwen, die geheel vrijwillig zich ter opneming aanbieden of door anderen worden aanbevolen'. Het Asyl Steenbeek maakt, samen met Talitha Kumi, Bethel en, vanaf 1882, het Magdalenahuis, deel uit van de Zettense inrichtingen. Het werd de eerste instelling die later zou uitgroeien tot de Heldringstichtingen. Deze tehuizen vormden een aantal instellingen die samen moesten zorgen voor de redding van vrouwen en kinderen die geestelijk gevaar liepen.

Na 1945 kende de Vereeniging het Doorgangshuis in Groningen vier tehuizen: Huize De Ranitz, Huize Louise, Het Kinderhuis en Het Brugje. Het Doorgangshuis stond bekend als strafgesticht voor meisjes en was lange tijd het enige in het Noorden van het land. De directie van het Doorgangshuis bestond tot het begin van de jaren zestig van de 20^e eeuw alleen uit vrouwen. De Vereeniging het Doorgangshuis had een protestants karakter. Bij de werving van personeel en het selecteren van pleeggezinnen werd de voorkeur gegeven aan mensen van Nederlandse Hervormde gezindte. Het geloof was geen criterium bij opname van de meisjes. De dominee hield wel af en toe een vertelavond en de meisjes gingen elke zondag naar de kerk.

In Huize De Ranitz waren twintig meisjes in de leeftijd van twaalf tot twintig jaar opgenomen. De meisjes die hier woonden werden tot de meest 'ongeremde en onopgevoede meisjes' gerekend. Huize de Ranitz was dan ook een gesloten afdeling. Dat betekende dat de deur op slot was. De opgenomen meisjes hadden ieder een eigen kamer, anders konden er 'verkeerde dingen gebeuren'. Hier werden seksuele contacten tussen de meisjes mee bedoeld. De meeste meisjes kwamen uit de zogenaamde lagere klassen. Ze verbleven in Huize De Ranitz vanwege een rechtelijke maatregel. Gedragsproblemen, 'onzedelijk gedrag', ongehoorzaamheid, stelen, maar ook omstandigheden thuis, zoals onmaatschappelijkheid of verwaarlozing konden reden zijn tot opname. De gemiddelde duur van opname was anderhalf tot twee jaar.

In Huize Louise zaten 19 meisjes soms maar voor een nacht, of ter observatie. Het fungeerde ook als huis van bewaring. In Huize Louise werden ook ongehuwde moeders opgenomen. Het ging hier vooral om minderjarige moeders. Het Doorgangshuis vervulde een streekfunctie, en een groot deel van de moeders kwam van het platteland en uit Friesland en Drenthe.

Het Kinderhuis was een open huis. De kinderen gingen gewoon naar school. Het ging vaak om verwaarloosde kinderen. Ook zaten er kinderen van ongehuwde moeders.

Tenslotte was er Het Brugje. Dat was een tehuis voor werkende meisjes. Er waren geen vaste regels, maar de meisjes hadden wel een 'vaste hand' nodig. Er werd steeds bekeken wat wel en niet kon worden toegelaten. En als meisjes te veel regels overtraden dreigde een terugplaatsing naar Huize De Ranitz.

In 1974 werd de verenigingsvorm omgezet in een stichting en werd de naam van de instelling veranderd in Stichting 'De Helperhaven'. Tegenwoordig is het een opvang voor moeilijk opvoedbare kinderen.

Literatuur en bronnen

<http://resources.huygens.knaw.nl/armenzorg/gids/vereniging/2912918122?highlight=ranitz>

G. Dimmendaal, Toen kwam mijn verandering niet terug. Onderzoek naar de hulpverlening aan ongehuwde moeders in het doorgangshuis voor hulpverlening aan ongehuwde moeders in het doorgangshuis voor meisjes in Groningen in de periode 1946-1955. Groningen, Rijksuniversiteit, 1984

M.E. Greven, Huize De Ranitz professionalisering van de zorg voor moeilijk opvoedbare meisjes, in: Groniek http://groniek.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/1987/I_87/HuideRanpro_4/article.pdf
Doorgangshuis 1865 – De Helperhaven 1965, Jubileumuitgave (Groningen 1965), GAG, Archief Doorgangshuis, inv.nr.(50) 52

Gemeentearchief Groningen:

Toegangsnummer:1528

Titel: Vereniging Doorgangshuis (1), 1865 – 1980

- Datering: 1865 - 1980
- Beschrijving: Inventaris van het archief van de Vereniging Doorgangshuis, later Stichting De Helper Haven, (1692) 1865-1980.

Foto van het Doorgangshuis in Groningen: Groninger Archief (meerdere)